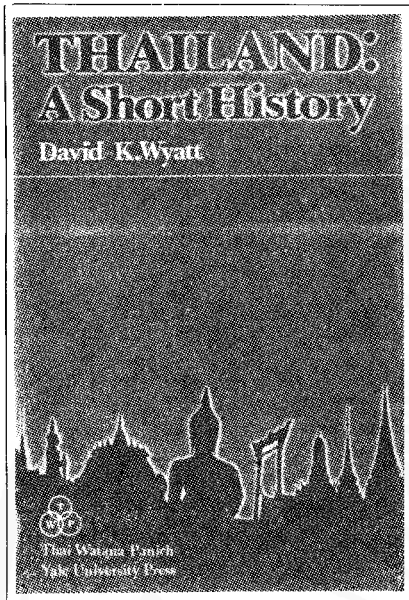

วิจารณ์หนังสือ

David K. Wyatt,

Thailand : A Short History,

Thai Watana Panich, Yale University Press,

351 pages, 450 baht.

ผู้สนใจวิชาประวัติศาสตร์ในเมืองไทยย่อมคุ้นเคยกับชื่อของศาสตราจารย์ เดวิด เค. ไว้อาจ แห่งมหาวิทยาลัยคอร์เนล สหรัฐอเมริกา ในฐานะที่เป็นผู้บุกเบิกคนหนึ่งของวิชาประวัติศาสตร์ไทยในสหรัฐอเมริกา ในสมัยสงครามเวียดนามยุคทศวรรษ 1960-70 ซึ่งถือกันว่าเป็นยุครุ่งโรจน์ของประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในประเทศนั้น

หนังสือ *Thailand : A Short History* ของศาสตราจารย์ไว้อาจเล่มนี้ ตีพิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2527 และดูเหมือนจะเป็นหนังสือประวัติศาสตร์ไทยภาคภาษาอังกฤษเล่มเดียวในขณะนี้ที่ครอบคลุมเนื้อหาประวัติศาสตร์นับตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์มาจนถึงปี พ.ศ. 2525 ด้วยความยาว 307 หน้า และต่อท้ายด้วยภาคผนวกพระนามกษัตริย์สโขทัย ลานนา เชียงใหม่ ออยุธยา ธนบุรี กรุงเทพฯ และรายนามนายกรัฐมนตรีนับจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475-2525

การจะเขียนประวัติศาสตร์ไทยที่ยาวนานนับจากสมัยบ้านเชียงหรือสมัยก่อนบ้านเชียงมาจนถึงปัจจุบันได้นั้นเป็นเรื่องยาก เพราะผู้เขียนย่อมจะต้องมีวิธีการและเทคนิคที่จะรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ที่ได้รับจากการวิเคราะห์วิจัยมาเขียนด้วยศิลปะพิเศษ เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงเรื่องราวตลอดจนความบันเทิงใจและสภาพการถนัดคล้อยของชีวิตในอดีต ศาสตราจารย์ไว้อาจคงจะตระหนักในความยากลำบากเรื่องนี้จึงออกตัวไว้ในคำนำว่า หนังสือเล่มนี้เขียนขึ้นเพื่อให้นักธรรมชาติสามัญทั่วๆ ไปอ่านเท่านั้น ไม่ใช่สำหรับผู้ที่มีความรู้ประวัติศาสตร์ไทยดีอยู่แล้ว

ถ้าจะตีความตามจุดมุ่งหมายของศาสตราจารย์ไว้อาจก็พอกล่าวได้ว่า ผู้เขียนต้องการเขียนให้ชาวต่างประเทศที่ไม่เคยรู้เรื่องเมืองไทยมาก่อนอ่าน เพราะคนไทยที่จะอ่านภาษาอังกฤษได้ ย่อมจะต้องมีพื้นฐานรู้เรื่องประวัติศาสตร์ไทยมาพอสมควร

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวของศาสตราจารย์ไว้อาจ เรื่องราวประวัติศาสตร์ไทยระยะแรกเริ่มในหนังสือ *Thailand : A Short History* จึงกลายเป็นเรื่องสั้นๆ ที่เคยเขียนกันมาในแนวของสมเด็จพระยาจักรพรรดิราชานภาพ หรือแนวของ W.A.R. Wood เมื่อ 50-60 ปีก่อนอย่างไร ศาสตราจารย์ไว้อาจก็ยังยึดแนวเขียนอยู่อย่างนั้น

ศาสตราจารย์ไว้อาจเล่าเรื่องในอดีตโดยใช้กาลเวลาเป็นตัวตั้ง คือเริ่มจากคนไทยมาจากไหน กำเนิดเผ่าไทย อาณาจักรนำหน้า ได้ลงมาจนถึงอาณาจักรและไทยเผ่าต่างๆ นับตั้งแต่ทวารวดี แคว้นสุทโธไทยใหญ่ สิบสองปันนา ไทยอาหม มงโกล จนถึงสโขทัย ออยุธยา เป็นการเล่าเรื่องราวอะไรเกิดขึ้นเมื่อไหร่ นับเป็นข้อมูลเก่าที่นำเบื้อหน้าเป็นอย่างดี จึงอยู่การเขียนประวัติศาสตร์จะหลีกเลี่ยงการ “เล่าเรื่อง” ไปไม่ได้ แต่ศาสตราจารย์ไว้อาจจะต้องระลึกรู้ ถึงเวลาแล้วที่จะมีการรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ที่ได้รับจากการวิเคราะห์วิจัยมาขยายเพิ่มเติมให้เป็นคำบรรยายประวัติศาสตร์และพัฒนาางของนักประวัติศาสตร์ในฐานะคนเล่าเรื่องให้ดียิ่งขึ้น เพราะ

คนอ่านธรรมคาสามัญนั้นย่อมมีสิทธิที่จะสนใจพลังผลักดันพฤติกรรมของคนในอดีตว่าทำไมสิ่งนั้นสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้น แต่งานของศาสตราจารย์วิจัยอาจในตอนต้นของหนังสือเล่มนี้ไม่ได้ให้ความกระจ่างต่อข้อที่ติดมากไปกว่าการเล่านิทานความเป็นมาของคนไทยและอาณาจักรไทยในรูปแบบที่มีมาแต่ครั้งโบราณ

หนังสือเล่มนี้เริ่มมาตั้งแต่ตรงกลางเรื่องเมื่อผู้เขียนเขียนถึงการก่อตั้งกรุงเทพฯ จนถึง การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แม้ว่าศาสตราจารย์วิจัยอาจจะเรียงลำดับตัวของรัชกาล และแม้ว่าเรื่องราวทั้งหมดที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของพระราชกรณียกิจ โดยที่สามัญชนไม่ปรากฏที่แววอยู่ในสังคมไทยเลยก็ตาม แต่การที่ความตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ของศาสตราจารย์วิจัยอาจ ทำให้ผู้อ่านได้มองเห็นภาพสังคมไทยก่อนนั้นชัดแจน แปลกไปกว่าแนวทางที่เคยมองเห็นอยู่ กล่าวคือ ไล่แบ่งรัตนโกสินทร์สมัยสมบูรณาญาสิทธิราช ออกเป็น 3 ช่วง

ช่วงแรก ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จนถึงสิ้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2325—2394) ถือเป็นสมัยสร้างบ้านแปงเมือง ที่น่าสนใจก็ตรงที่ผู้เขียนชี้ให้เห็น พระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชที่จะสร้าง “รัฐสยามใหม่” ซึ่งคนไทยสามารถใช้ชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาได้อย่างสมบูรณ์ ขณะเดียวกันก็มีสติและปัญญาจักความเสื่อมโทรมที่เป็นต้นเหตุของความหายนะของกรุงศรีอยุธยา เมื่อสองทศวรรษก่อน พระมหากษัตริย์ทั้งสามพระองค์ทรงใช้หลักจริยธรรมและเหตุผลในการสร้างสังคมใหม่ มีการอธิบายความเป็นมาของพระราชกรณียกิจ ซึ่งเป็นของใหม่สำหรับสังคมไทยที่เคยชินกับคำสั่ง และการต้องปฏิบัติตามแนวทางของชนชั้นปกครอง ถือได้ว่าศาสตราจารย์วิจัยอาจได้จุดชนวนให้เห็นวิถีทางของประวัติศาสตร์ทางปัญญาของสังคมไทยในยุคต้นของสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งควรที่จะมีการวิเคราะห์กันอย่างกว้างขวางในโอกาสต่อไป

ช่วงที่สอง ของรัตนโกสินทร์เป็นระยะเวลา 59 ปี ของรัชสมัยพระราชาธิบดีและพระราชโอรส (พระ-

บาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2394—2453) ศาสตราจารย์วิจัยอาจสรุปประเด็นได้อย่างน่าสนใจว่าเป็นเวลาที่สังคมสยามกำลังเผชิญกับปัญหา 3 ประการคือ ประการแรก การสร้างเสถียรภาพภายในประเทศที่สอง การสูญเสียดินแดนแก่มหาอำนาจ และประการสุดท้าย การรอดพ้นจากภัยของลัทธิล่าอาณานิคม และจากพระปรีชาสามารถ ตลอดจนการรับรู้และการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย สยามประเทศจึงผ่านพ้นวิกฤติการณ์ต่างๆ มาได้ และพัฒนาประเทศให้เข้าสู่ระบบรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางได้คือ การสร้างระบบราชการและสร้างสถาบันทหาร ซึ่งนับเป็นการพัฒนาที่ขาดความสมดุล เพราะน้ำหนักของอำนาจจะเทไปอยู่กับคนกลุ่มเดียวในสังคม อย่างไรก็ตามก็ต้องยอมรับว่าสังคมสยามขณะนั้นเป็นสังคมที่คงความเป็นอิสระอยู่เพียงแห่งเดียว ในขณะที่เพื่อนบ้านทั้งหมดในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งมิวชาวกันหมด

ช่วงที่สาม เป็นระยะนับจากการขึ้นครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงเมื่อคณะราษฎรได้เข้ายึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครอง ประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์ตอนนี้เป็นเรื่องของการคานอำนาจระหว่างคนรุ่นเก่าที่ยึดแนวคิดแบบอนุรักษนิยมกับคนรุ่นใหม่ที่ต้องการความเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาไปสู่สิ่งที่คิดว่า คงจะ “ดีกว่า” ศาสตราจารย์วิจัยอาจวิเคราะห์ประเด็นสำคัญไว้ 2 ประการ คือ ประการแรก เป็นช่วงเวลาที่อาณาจักรไทยเริ่มมีเขตแดนปรากฏเป็นรูปร่างเหมือนในปัจจุบันอยู่บนแผนที่โลก และประการที่สอง คือการตื่นตัวของสังคมชนบทอันเป็นผลพวงของการเปิดประตูการค้าตามสนธิสัญญาเบาริง เมื่อปี พ.ศ. 2398 ทำให้ชาวจีนอพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทยมากขึ้นสภาพชนชั้นของสังคมไทยจึงอาจแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ สังคมชนบท สังคมชาวจีน และสังคมข้าราชการที่ขยายตัวนับจากรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา

การจะสรุปประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์ในระยะเวลา 150 ปี ให้ลุ่มลึกได้ดังที่ศาสตราจารย์วิจัยอาจทำ

มาเห็น ไม่ใช่สิ่งที่ทำได้ง่าย ๆ ผู้เขียนจะต้องเป็นผู้รู้จักจริง เลือกข้อมูลเป็น วิเคราะห์ปัญหากระจ่าง และเขียนออกมาด้วยสำนวนง่าย ๆ แต่ไพเราะและจำลองอดีตได้ใกล้เคียงกับความจริง ศาสตราจารย์วิจัยอาจเป็นผู้หนึ่งที่มีคุณสมบัติดังกล่าวครบถ้วน หากวิเคราะห์ทฤษฎีของผู้เขียนจะเห็นได้ชัดว่า ได้คลุกคลีกับประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงนี้มาไม่น้อยกว่า 25 ปี ทั้งในฐานะผู้ศึกษาประวัติศาสตร์การศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อรับปริญญาคุุณย์บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยคอร์เนล และในฐานะผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยที่มหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษ มหาวิทยาลัยมิชิแกน และมหาวิทยาลัยคอร์เนล ที่สหรัฐอเมริกา

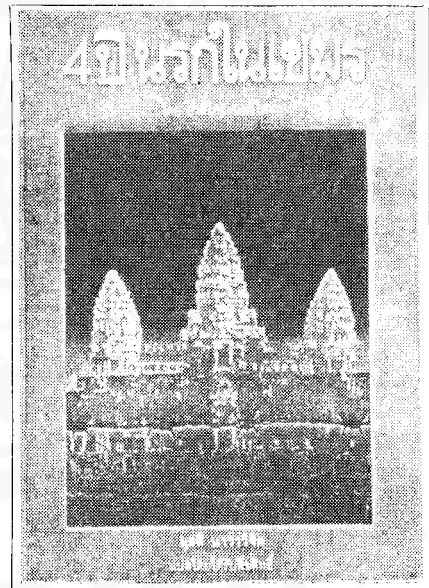
มาตรฐานการเขียนของศาสตราจารย์วิจัยอาจเริ่มตกต่ำลงเมื่อถึงตอนเล่าเรื่องหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึงปี พ.ศ. 2525 ทั้งๆ ที่ศาสตราจารย์วิจัยอาจบอกว่า ยังไม่เคยมีนักประวัติศาสตร์คนไหนเล่าประวัติศาสตร์สมัยนี้ออย่างจริงจัง แต่ศาสตราจารย์วิจัยอาจเองก็รักที่จะเป็นหนึ่งในจำนวนนั้นด้วย เพราะเขียนเรื่อง 50 ปีของยุคประชาธิปไตยไทยอย่างละเอียดเต็มที่ ไม่มีมุมมอง มุมคิดที่น่าสนใจ ทุกอย่างเป็นการเล่าเรื่องราวธรรมดา ๆ ของการสร้างอำนาจของรัฐบาลทหาร นับจากสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งเป็นยุคสมัยของการประสานสัมพันธ์ระหว่าง ข้าราชการ—ทหาร—นักธุรกิจ—อเมริกา ในสงครามเวียดนาม

หนังสือเล่มนี้จบลงด้วยการวิเคราะห์และทำนายเหตุการณ์ ภายหลังปี พ.ศ. 2519 ด้วยการฝากความหวังไว้กับ ชนชั้นกลางหรือปัญญาชนรุ่นใหม่ของไทย

เมื่อประมวลความเด่น ความถ้อย ของหนังสือเล่มนี้แล้ว อยากจะสรุปว่า เป็นหนังสือประวัติศาสตร์ไทยที่ดีและสมบูรณ์ที่สุดตั้งแต่มีมา และสิ่งที่ควรได้รับการยกย่องก็คือ ผู้วิจารณ์ไม่ได้พบการเสนอข้อมูลหรือเรื่องราวที่ไม่ถูกต้องแม้แต่แห่งเดียว ทุกอย่างมีความแม่นยำ กะทัดรัด และภาษาเขียนสละสลวยชวนอ่านเป็นอย่างยิ่ง เป็นหนังสือที่ควรแนะนำให้ผู้สนใจ

อยากทราบความเป็นมาของประวัติศาสตร์ไทยได้อ่าน แต่หากจะมีการแปลออกมาเป็นภาคภาษาไทย ก็ใคร่เรียนหวังตั้งว่า น่าจะคิดกันให้รอบคอบ เพราะไม่ใช่เนื้อหาที่เล่มเหมาะแก่การแปล จะมีก็เพียงบางตอนกึ่งกล่าวแล้ว น่าที่จะมีการเลือกแปลเฉพาะตอนที่สมควรแปล ส่วนไหนที่ไม่น่าจะแปล ก็ควรที่จะให้ผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์ไทยพบนั่น ๆ เขียนเสียเอง อาจจะทำให้สนิยมและบรรยากาศเป็นไทย ๆ ที่ถูกต้อง และมีเสน่ห์ของวิชาการมากกว่าก็เป็นได้

แอมสุข นุ่มนนท์
คณะอักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

อาสีโกะ นะโอโต บันทีก,
ผู้สื นาวาวิจิต แปล,
4 ปีแรกในเขมร,
สำนักพิมพ์กระวี, 2528, 211 หน้า, 40 บาท.

เมื่อจะวิจารณ์หนังสือเล่มนี้ ออกจะรู้สึกไม่แน่ใจ อยู่สักหน่อยว่า การเขียนครั้งนี้จะเป็นการสนับสนุน